

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання
діяльності державних наукових установ»

1. Мета

Проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності державних наукових установ» (далі – проєкт акта) розроблено з метою вдосконалення системи управління державними науковими установами, забезпечення прозорості та демократичності процедур обрання керівників, впровадження ефективного механізму оцінювання їхньої діяльності на основі ключових показників ефективності (КПІ) та посилення підзвітності перед колективом і органами управління.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

З моменту схвалення постанови Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 998 «Деякі питання обрання та призначення керівника державної наукової установи» (далі – постанова), якою було затверджено Методичні рекомендації щодо особливостей обрання керівника державної наукової установи та типову форму контракту з керівником державної наукової установи, було внесено зміни до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», схвалено Закон України «Про академічну доброчесність» та Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», положення яких не враховані у згаданій постанові.

Слід зазначити, що Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» встановлює вимоги до контрактної форми призначення керівників та передбачає звітування, однак не визначає єдиної методології процедур моніторингу та оцінювання, у результаті чого органи управління застосовують різні підходи, що призводить до правової невизначеності та нерівності умов для керівників установ.

МОН розроблено проєкт акта, який забезпечує імплементацію принципів належного врядування та результатоорієнтованого управління у сфері науки. Запропонована система запровадження ключових показників результативності (КПІ) для керівників державних наукових установ встановлює прямий зв'язок між стратегічними цілями установи, закріпленими у планах розвитку, та персональною відповідальністю керівника за досягнення вимірюваних результатів. Це відповідає сучасним підходам до управління державними активами та узгоджується з практикою країн ЄС щодо контрактного менеджменту керівників публічних наукових організацій.

Прийняття проєкту акта підвищує прозорість діяльності державних наукових установ. Встановлення єдиної типової форми щорічного звіту, обов'язковість його розгляду вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою та оприлюднення результатів оцінювання створюють механізм публічної підзвітності. Це сприяє дотриманню принципів академічної

добросовісності, запобіганню конфлікту інтересів і мінімізації корупційних ризиків у сфері управління бюджетними коштами.

Крім того, проєкт акта врегульовує окремі випадки, які наразі не мають чіткого нормативного алгоритму: діяльність установ у стані реорганізації, виконання обов'язків керівника тимчасово виконуючими обов'язки особами, а також функціонування установ подвійного підпорядкування. Нормативне закріплення особливостей встановлення та оцінювання КРІ у таких випадках забезпечує правову визначеність та передбачуваність управлінських процедур.

Прийняття проєкту акта забезпечить уніфікацію підходів до формування та оцінювання КРІ (у разі прийняття органом управління рішення щодо їх встановлення), підвищення об'єктивності та юридичної захищеності управлінських рішень, посилення персональної відповідальності керівників державних наукових установ, підвищення прозорості та підзвітності їх діяльності, зниження корупційних ризиків, створення системної основи для стратегічного розвитку державного сектору науки.

3. Основні положення проєкту акта

Проєкт акта передбачає затвердження низки документів, що комплексно регулюють цикл управління науковою установою:

– Методичні рекомендації щодо особливостей обрання керівника державної наукової установи: визначають триетапну процедуру виборів (конкурс, підготовка, голосування), принципи таємності та вільного волевиявлення, а також можливість проведення дистанційного електронного голосування.

– Типова форма контракту з керівником державної наукової установи: встановлює права, обов'язки керівника та його відповідальність, зокрема за виконання КРІ (у разі їх встановлення).

– Механізм КРІ: за рішенням органу управління впроваджує систему оцінювання діяльності керівника державної наукової установи. Передбачено перелік рекомендованих та додаткових галузевих показників, які пов'язані із показниками, за якими здійснюється державна атестація наукових установ.

– Звітування та оцінювання: визначає Порядок подання щорічного звіту, форму звіту (включаючи SWOT-аналіз) та процедуру формування висновку органу управління за результатами виконання КРІ (у разі їх встановлення).

4. Правові аспекти

Проєкт акта розроблено на виконання пункту 4 Протоколу наради від 4 грудня 2025 р. «Про деякі питання, пов'язані з розвитком наукової сфери, підвищенням оплати праці науковцям, активізацією інноваційної діяльності Science City» під головуванням Прем'єр-міністра України Юлії Свириденко, відповідно до якого МОН разом із Національною академією наук, галузевими

національними академіями наук доручено опрацювати питання щодо розроблення та впровадження оновленої процедури обрання та призначення керівника наукової установи і у разі необхідності внести на розгляд Уряду відповідні пропозиції в установленому порядку.

Проект акта враховує положення:

- Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- Закону України «Про академічну доброчесність»;
- Закону України «Про запобігання корупції»;
- Закону України «Про адміністративну процедуру»;
- Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація акта не потребує додаткових витрат із Державного бюджету України. Заходи щодо організації виборів та звітування здійснюються в межах наявних асигнувань наукових установ та органів управління.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта потребує громадського обговорення.

Проект акта потребує погодження з Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерством фінансів України, Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством розвитку громад та територій України, Міністерством енергетики України, Міністерством оборони України, Міністерством культури України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством закордонних справ України, Міністерством соціальної політики України та Міністерством охорони здоров'я України, Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національною академією наук України та Національними галузевими академіями наук України, а також отримання правового висновку Міністерства юстиції України.

Проект акта стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності, потребує проведення експертизи Науковим комітетом Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

7. Оцінка відповідності

У проекті акта відсутні положення, що:

стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;

впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;

створюють підстави для дискримінації.

Проект акта потребує направлення до Урядового офісу координації Європейської та Євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України для проведення експертизи на відповідність зобов'язанням України у сфері Європейської інтеграції, у тому числі, міжнародно-правовим, та праву Європейського союзу (acquis EC).

Проект акта потребує направлення до Національного агентства з питань запобігання корупції для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Реалізація проекту акта не впливає на розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

Вплив на інтереси заінтересованих сторін:

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Наукові працівники	Позитивний	Забезпечується право на демократичне обрання керівника та контроль за результатами його діяльності.
Керівники наукових установ	Позитивний	Забезпечується отримання чітких та прозорих критеріїв оцінювання роботи, що мінімізує суб'єктивізм з боку органів управління.
Громадянське суспільство, ЗМІ	Позитивний	Формуються підходи до підвищення якості наукових результатів та прозорості діяльності державних установ.
Органи державної влади, які фінансують наукові дослідження	Позитивний	Отримують інструменти для підвищення ефективності управління державним майном та бюджетними коштами, що спрямовуються на наукову та науково-технічну діяльність.

Прийняття постанови дозволить забезпечити сталий розвиток наукових установ через призначення компетентних керівників, обраних на демократичних засадах та засадах академічної етики. Впровадження КРІ та щорічного оцінювання сприятиме підвищенню рівня

конкурентоспроможності наукових установ, покращенню їх матеріальної бази та інтеграції в міжнародний науковий простір.

У результаті очікується підвищення ефективності використання бюджетних коштів у сфері наукової та науково-технічної діяльності та зміцнення управлінської спроможності державних наукових установ.

Міністр освіти і науки України

Оксен ЛІСОВИЙ

« ____ » _____ 2026 року